

סיכום מפגש GREEN DATE מספר 4 חקלאות עירונית, 22.2.2016

נוכחים: ימית הוניקמן פרץ, סילבי שרפי, פלורי דהן, מירב יגר, אילנה שמלה-ללוס, עיריית אשדוד; רונית איבגי, יוספה דברה, שי לנגפורד, שרה מליס, רונית זאבי, אחיקם אורבך, עיריית באר-שבע; יניב רונו, עיריית גבעתיים; לירון מעוז, עיריית הרצליה; רוני ארז, נעמה אשל צוברי, עיריית חולון; אלי אלקבץ, עיריית חיפה; עמירם רותם, עיריית ירושלים; אלה דנון, הילה הורסוב, עילאי הרסגור, עיריית כפר-סבא; מלקם מקונן, אורנה רג'יניאנו, עיריית נתניה; אליאנא סובול, ערן ילון, אינה פישר, עיריית פתח-תקווה; יעל קפלן, עידית אדלר ברקאי, דנה זיו, רחלי שלום, עיריית רמת-גן; בתיה אלפסי, סימה פרי, עיריית רעננה; עינת גפן סגל, שרון גרינבלט, עיריית תל-אביב-יפו; נורית שולמן, עיריית אור יהודה; מורן סלקמון, אורן הוכנר, עמותת שבועת האדמה; ד"ר ליה אטינגר, לורית ליבוביץ, מרכז השל לקיימות; אדי רוזנבאום, נמרוד הוכנר, יערות מאכל עירוניים; ארזה בן אור, מיזם "נא להתכבד-שבילי אכילה בעיר"; עלית וייל-שפרן, היחידה הסביבתית של המועצה האזורית רמת הנגב; בני אבידן, פרויקט "גינה לתושב"; אבי מושל, יועץ לפורום ה-15; אביגדור שרון, מתמחה בפורום ה-15; מאיה קרבטרי, עדי דוידוביץ, פורום ה-15;

מקום המפגש: פארק נחל באר-שבע, החווה העירונית בבאר-שבע, פאב "הקוקה".

תזכורת - מה זה Green Date? סדרת מפגשים המלווה את שלב היישום וההטמעה של אמנת האקלים. המפגשים נערכים פעמיים בשנה ועוסקים בכל פעם בנושא אחר שקשור לקיימות מקומית ולהגנת אקלים: תחבורה, בנייה ירוקה, תכנון עירוני, הסברה וחינוך ועוד. מטרתם המרכזית של מפגשים אלו היא להפגיש את העיריות עם פרויקטים ויוזמות מוצלחים בתחומים השונים בהם עוסקת אמנת האקלים, באמצעות מפגש ישיר עם גורמים מובילים בתחום, עם משרדי ממשלה רלוונטיים, עם עיריות אחרות שביצעו פרויקטים מצליחים בתחום ועוד. כמו-כן, מהווים מפגשים אלו הזדמנות להעשרה והשראה, הפוגה מהמשרד, חידוש אנרגיות וגיבוש קבוצתי.

תקציר: המפגש הנוכחי עסק בנושא חקלאות עירונית, והופק בשיתוף פעולה עם עמותת "שבועת האדמה", המפעילה את החווה העירונית בעיר. שירותי ההסעדה סופקו על-ידי פרויקט "נשים מבשלות"¹ של העמותה ועיריית באר-שבע ארגנה את חלקו הראשון של האירוע – הביקור בפארק העירוני נחל באר-שבע.

רקע: תחום החקלאות העירונית טומן בחובו תועלות כלכליות, חברתיות, בריאותיות וסביבתיות. בין היתר, חקלאות עירונית מנגישה מזון בריא וטרי לאוכלוסייה המקומית ומעלה את המודעות לאכילה מאוזנת ובריאה. התועלות הסביבתיות של חקלאות עירונית מגוונות, לרבות: הקטנת טביעת הרגל האקולוגית של המזון (גידול מקומי חוסך את הצורך בשינוע ובאריזה), הזדמנות להפיכת פסולת עירונית אורגנית לדשן איכותי הנחוץ לגידולים החקלאיים, ירוק העיר, עידוד המגוון הביולוגי בעיר, שיפור ניקוז מי הנגר העילי ועוד. כמו כן, חקלאות עירונית מאפשרת הקלה כלכלית עבור הצרכן העירוני בשל גידול עצמי ומקומי של המזון ועשויה לייצר מקומות עבודה זמינים בעיר. כמו כן, חקלאות עירונית עשויה לתרום למערך הקשרים החברתיים בשכונה או בקהילה, להעצמת אוכלוסיות מוחלשות ולשיקום בעלי מוגבלויות.

¹ תושבות שכונה ג' בבאר-שבע מבשלות ארוחות ביתית מתוצרת החווה.

סיור והרצאה בפארק נחל באר-שבע – עיריית באר-שבע והנהלת פארק נחל באר-שבע

המפגש נפתח בביקור בפארק נחל באר-שבע באירוחה של עיריית באר-שבע. הביקור כלל הרצאה מאת מנכ"ל הפארק, אילן פרץ, על הפעילות הנוכחית והתוכניות העתידיות לפיתוח הפארק וכן תצפית מונחה על הפארק וסביבותיו.

חקלאות ועירוניות - פתח לחדשנות בעידן של אקלים משתנה - ד"ר ליה אטינגר, מנהלת אקדמית, פיתוח ידע ותוכן, מרכז השל לקיימות

ליה הציגה את סוגיית החקלאות מפרספקטיבה של טביעת הרגל הסביבתית של האדם ובפרט טביעת הרגל הפחמנית. מנקודת מבט זו, נראה שהאדם כבר "ניצל" את מרביתו של "תקציב הפחמן" העומד לרשותו, ולמעשה משאיר לדורות הבאים את החובה והכורח להצטמצם באופן דרסטי בניצולו. אחד הגורמים העיקריים לעלייה בניצול תקציב הפחמן הוא החקלאות המתועשת. לחקלאות העירונית פוטנציאל לסייע בהתמודדות עם אתגר זה. ליה הציגה דוגמאות למודלים של חקלאות עירונית מהעולם, לרבות: גינות קהילתיות, חוות חקלאיות עירוניות, חקלאות ורטיקאלית, חקלאות על גגות מבנים ו"חוות חלון" להתקנה עצמית בבתים.

חקלאות עירונית - פיתוח מערכות מזון מקומי (החוזה העירונית בבאר-שבע) - מורן סלקמון, מנהלת שותפה בחוזה העירונית בבאר-שבע, עמותת "שבועת האדמה"

עמותת "שבועת האדמה" פועלת לקידום חקלאות עירונית ופיתוח קהילתי כלכלי מקומי. ההרצאה נפתחה בסקירה של דוגמאות מהעולם לקידום תחום החקלאות העירונית כמו שילוב נוף אכיל ברחבי העיר, קידום שוקי איכרים, הכשרת צוותי גינון עירוניים ועוד. לאחר מכן הוצגו היתרונות הכלכליים, החברתיים והסביבתיים של החקלאות העירונית והוזכר הדו"ח הסביבתי של האו"ם משנת 2013 אשר הצביע על צורך מידי בהקמת חוות אורגניות עירוניות קטנות לצורך התמודדות עם חוסר ביטחון תזונתי ועם משבר האקלים העולמי. לבסוף הוצגה החוזה העירונית שמפעילה העמותה בשכונה ג' בבאר-שבע ומעגלי הפעילות וההשפעה שלה וכן הוצגו המלצות לצעדי מדיניות עירוניים הנחוצים לצורך קידום חקלאות ומזון מקומי בעיר.

קידום חקלאות עירונית ברשויות מקומיות (על פי מודל בעלות והנאה מתפוקה) - לירון מעוז, מנהלת מדור קיימות, עיריית הרצליה (ממחברות מסמך המדיניות "מודל ניהולי והנחיות לרשות עירונית המקדמת חקלאות בתחומה")

בהרצאה הוצג הצורך בקידום תחום החקלאות העירונית בשל גידול האוכלוסייה, מגמת העיור המתחזקת ומשבר האקלים. ההרצאה כללה הסבר של המושג "חקלאות עירונית" ונסקרו דוגמאות הממחישות מגמה של התעוררות מחודשת של התחום. הוצגו התועלות העירוניות מקידום החקלאות העירונית וכן החסרונות והמגבלות לקידום הנושא, כמו: קרקע עירונית מזהמת, אוויר עירוני מזהם ועלויות קרקע גבוהות. לבסוף נסקרו היתרונות והחסרונות של מספר מודלים שונים ליישום חקלאות עירונית.

Speed Date חקלאות עירונית:

שולחן מספר 1 – פרויקט "בוחרים מקומי ואוכלים בריא" / עלית וייל-שפרן, מנהלת היחידה הסביבתית של המועצה האזורית רמת הנגב

בשולחן זה תואר פרויקט לחינוך הקהילה לאכילה נכונה ובריאה בהתבסס על המשאבים הקיימים בסביבה הקרובה. הפרויקט, המובל על-ידי המועצה האזורית רמת הנגב לצד שותפים נוספים, פועל בשלושה היבטים: (1) היבט חינוכי (הכולל חינוך פורמאלי ובלתי פורמאלי), (2)

היבט של הסברה ופעילות בתוך הקהילה ו-3) היבט של עידוד צריכת מזון מקומי, באמצעות עידוד הכלכלה המקומית. בנוסף לתועלות לבריאות ולסביבה, לפרויקט תועלות כלכליות - במערכת הגנים שהשתתפה בפיילוט הושג חיסכון של כ-15%-10% בתקציב ההזנה. למידע נוסף ניתן ליצור קשר עם עלית בטל' 08-6564168 או בדוא"ל alit@rng.org.il. ניתן לצפות בהרצאה של עלית על הנושא ב-YouTube בקישור [כאן](#).

שולחן מספר 2 – "נא להתכבד - שבילי אכילה בעיר" / ארזה בן אור, אדריכלית ובעלת משרד עצמאי המתמחה בבנייה אקלימית

בשולחן זה הוצג מיזם חברתי העוסק בשתילת צמחי מאכל לאורך מסלולי הליכה במרחב הציבורי, בשיתוף בתי ספר, תנועות נוער וקהילות מקומיות אחרות. מטרת הפרויקט היא להפוך את המרחב הציבורי לנוף פרודוקטיבי ומזין, מרושת בעצי פרי וצמחי מאכל, תוך עידוד הקהילה למעורבות והעלאת המודעות למזון מקומי ובריא. הפרויקט כולל מספר שלבים, לרבות: מיפוי וזיהוי האזורים בעיר המיועדים לשתילה, תחזוקה וניהול של השביל, ארגון אירועים קהילתיים ועוד. הפרויקט מבוצע בשיתוף העירייה והתושבים – העירייה מסייעת בהכשרת השטח ואספקת ההשקיה, והקהילה "מאמצת" שביל ומטפלת בו לאורך זמן. למידע נוסף ניתן ליצור קשר עם ארזה בטל' 052-8366717 או בדוא"ל arzabenor@gmail.com. ניתן לעקוב אחר המיזם באמצעות דף הפייסבוק בקישור [כאן](#).

שולחן מספר 3 – יערות מאכל עירוניים / אדי רוזנבאום, פעיל בקבוצת "יערות מאכל עירוניים" בירושלים

בשולחן זה הוצג מיזם יערות המאכל העירוניים, התופס תאוצה בארץ ובעולם. יער מאכל עירוני מספק שירותים אקולוגיים לעיר - הוא מאפשר ייצור מזון בעיר ובסביבותיה, בהתבסס על עקרונות של חקלאות בת קיימא, תוך אספקת נישא אקולוגית למינים רבים ככל הניתן ושימור וטיפוח משאבי טבע חיוניים. יערות מאכל מספקים תועלות נוספות רבות לעיר, לרבות תועלות סביבתיות כמו קליטת מזהמים ומיתון טמפרטורה, יצירת מרחב קהילתי לעשייה משותפת, עידוד לקיחת אחריות של תושבים וקהילות על המרחב הציבורי, שימוש אפשרי לשפ"פים, שיפור פני העיר, חיזוק חוסנה של העיר וחיזוק ביטחונם התזונתי של התושבים. אדי פעיל בתנועה הפועלת מזה כשנתיים לקידום יערות מאכל בעיר ירושלים. כיום פועלים בירושלים חמישה פרויקטים מסוג זה בארבע שכונות בעיר, תוך שיתוף פעולה עם העירייה ועם ארגונים נוספים בעיר.

למידע נוסף ניתן ליצור קשר עם אדי בדוא"ל adyrosenbaum@gmail.com או בטל' 050-4251564, או עם נמרוד בדוא"ל nimrodach@gmail.com. לצפייה בחומרים שונים אודות "יערות מאכל עירוניים" באתר ארגון "מגמה ירוקה" לחצו [כאן](#).

שולחן מספר 4 – פרויקט "הגינה לתושב": השכרת חלקות לעיבוד עצמי בראשון-לציון / בני אבידן, אגרונום בפרויקט מטעם החברה העירונית ראשון-לציון

בשולחן זה הוצג פרויקט "גינה לתושב" המאפשר לתושבי העיר ראשון-לציון לשכור חלקה "אישית" לגידול צמחים בשטח חווה של 27 דונם הממוקמת במרכז העיר. במסגרת מיזם זה, מספקת העירייה את התשתית והתחזוקה במקום ומעסיקה שני עובדים מקצועיים, לרבות איש מקצוע בתחום החקלאות. הפרויקט זוכה להצלחה רבה בעיר ונכון לעכשיו, הביקוש לקבלת חלקה גבוה מההיצע. בנוסף לתרומה האישית לשוכרי החלקות, הגינה מספקת שירותים קהילתיים (בעיקר לתושבים ותיקים, המהווים למעלה ממחצית המשתמשים) וכן תורמת לסביבה בעיר באמצעות שמירה על ריאה ירוקה איכותית במרכז העיר. לאורך השנים התפתחה בחווה קהילת תושבים פעילה ונוצרו קשרים חברתיים ענפים.

למידע נוסף ניתן ליצור קשר עם בני בטל' 050-6220395 או בדוא"ל vhavidan@agri.gov.il. ניתן לצפות בפרטים נוספים על הגינה באתר החברה העירונית ראשון-לציון בקישור [כאן](#).

חומרים מיום העיון:

- מצגות: ד"ר ליה אטינגר - מרכז השל; מורן סלקמון - "שבועת האדמה"; לירון מעוז - עיריית הרצליה; חומרים המתארים את המיזמים שהוצגו ב"ספיד דייט" – ניתן להוריד מאתר האינטרנט של פורום ה-15, בקישור [כאן](#).
- ניתן לצפות בכל התמונות מהאירוע בקישור [כאן](#) או בתמונות נבחרות במצגת המצורפת.
- אנו פתוחים להערות והארות בנוגע למפגש זה, כמו גם לרעיונות נוספים למפגשים העתידיים. ניתן להעביר הצעות, התייחסויות ורעיונות לעדי במייל – adi_da@forum15.org.il

מפגש זה התקיים הודות ל: מורן סלקמון מעמותת "שבועת האדמה" וצוות פאב "הקוקה"; טל אל על, רונית איבגי, נועם יחיאל וצוות הקיימות של עיריית באר-שבע; אילן פרץ, מנכ"ל פארק נחל באר-שבע וצוות הפארק; ד"ר ליה אטינגר ממרכז השל; לירון מעוז מעיריית הרצליה; וכמובן ארבעת ה"דייטים" שלנו – עלית וייל-שפרן, ארזה בן אור, אדי רוזנבאום ובני אבידן. תודתנו נתונה גם לשותפינו בפרויקט ה"גרין דייט" – תודה מיוחדת למרכז לקיימות מקומית במרכז השל וכמובן גם למשרד להגנת הסביבה.

כתבה: עדי דוידוביץ, רכזת פרויקט אמנת האקלים, פורום ה-15
